

Ostaci starokršćanske skulpture iz crkve Sv. Marte u Bijaćima

Prof. dr. Pascale CHEVALIER
Université Blaise Pascal, UFR LLSH, 29 Bd Gergovia
F-63037 Clermont-Ferrand Cedex

U prilogu se raspravlja skulptura iz starokršćanske faze crkve Sv. Marte u Bijaćima kod Trogira. Pronadena je pri arheološkim istraživanjima koja su na ovom lokalitetu vršena u dva navrata; prvi put između 1902. i 1906. i drugi put između 1967. i 1969. godine. Katalog obrađuje ukupno 53 cjelovito ili fragmentarno sačuvana spomenika razvrstana u nekoliko grupa: sarkofazi, arhitektonska plastika (baze stupovi i kapiteli crkvenih brodova), pragovi, elementi prozora (prozorski stupići i tranzene) i elementi liturgijskog namještaja (oltar, oltarna ograda i ambon). Spomenici o kojima je riječ, danas se čuvaju u Arheološkom muzeju i Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, ili su još uvijek na nalazištu u izvornom položaju.

Skulptura obrađena u ovome radu predstavlja starokršćanski kameni namještaj otkriven tijekom dviju istraživačkih kampanja na lokalitetu Sv. Marta u Bijaćima¹. Prvu je pod vodstvom F. Bulića izvelo *Hrvatsko društvo za istraživanje domaće povijesti u Spljetu - Bibač*². Predmeti koji su tada iznijeti na svjetlo dana nalaze se na samom lokalitetu ili se čuvaju u depou i lapidariju Arheološkog muzeja u Splitu. Svi su bili inventirani između 1902. i 1905. godine u *Inventaru B* toga Muzeja, no, danas su oznake te prve numeracije sačuvane uglavnom samo u tragovima. Ukoliko postoje uz oznaku BIH (tj. zbirka *Bibač*), sačuvane su brojke i slova ispisani crvenom bojom. Više ulomaka s toga nalazišta posljednjih dvadesetak godina nanovo su inventarizirani i dio su *Inventara E* ili *S*, što objašnjava višestruke inventarne reference. Jedan sarkofag upisan je u katalog *A* toga Muzeja.

U drugoj fazi istraživanja, koja su izvodili Dušan Jelovina i Dasen Vrsalović od 1967. do 1969. godine³, također je iskopan

¹ Katalog je složen u suradnji s Nadiom Saint-Luc, studenticom Sveučilišta Blaise-Pascal (Clermont-Ferrand II), kojoj ovdje zahvaljujem na pomoći. S francuskoga jezika prevela ga je Morana Čaušević, diplomirani arheolog. Zahvaljujem i ravnateljima dvaju Muzeja u kojima se čuvaju svi katalogizirani spomenici s ovog lokaliteta, Anti Miloševiću, ravnatelju Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu i Emiliju Marinu, ravnatelju Arheološkog muzeja u Splitu). Isto tako zahvalnost dugujem i konzervatorima obaju Muzeja koji su nam pružili veliku pomoć u radu.

² F. BULIĆ, *Siculi ed i suoi dintorni (ritrovamenti di epoca romana)*, *Bull.Dalm.*, 27/1904, str. 56-62.

³ D. JELOVINA - D. VRSALOVIĆ, *Sveta Marta. Bijaći kod Trogira, arheološka revizija*, *Arheološki pregled*, 10/1968, str. 174-176. D. JELOVINA, *Djelatnost Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika od 1968. do 1980. godine*, *Starobru.Prosvj.*, ser. 3, sv. 11/1981, str. 244-245.

znatan broj starokršćanskih ulomaka od kojih su neki još uvijek na lokalitetu, a znatan broj, uglavnom manjih i bolje sačuvanih, prenesen je u Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu. Danas su smješteni u lapidariju toga Muzeja. Važno je još napomenuti da terenski inventari Jelovine i Vrsalovića bilježe i katalogiziraju sve spomenike zatečene na nalazištu u vrijeme njihovih istraživanja, pa tako i one koji su već bili inventirani za vrijeme F. Bulića.

U ovome katalogu obrađeni su svi starokršćanski spomenici s tog nalazišta, bilo da se danas nalaze na lokalitetu u Bijaćima, bilo u Arheološkome muzeju ili u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika. Valja napomenuti da je ponekad bilo teško odrediti je li, primjerice, jedan *ulomak stupa* iz vapnenca iz Bulićeva inventara antički, starokršćanski ili ranosrednjovjekovni, ne računajući katkad i pomanjkanje mjerâ koje bi mogle uputiti na točniju klasifikaciju komada (na primjer, je li ulomak tijela stupa iz kolonade broda crkve, ciborija, kanceluma i sl.). Uza sve to ipak je moguće od sakupljenog materijala predložiti kakvu-takvu sliku ukrasa i opreme starokršćanske crkve s baptisterijem okruženih ukopima u sarkofazima. Svi sačuvani ulomci razvrstani su u dvije cjeline:

- arhitektonski elementi (pragovi, prozorski stupići, imposti, prozorske rešetke, baze, tijela stupova i kapiteli kolonade broda),
- liturgijski elementi (oltar i pomoćni stol, ciborij iznad oltara ili iznad križnog krstioničkog zdenca, visoki kancelum i ambon).

Čitav se materijal, na kraju, pokazao dostatnim da se izgradi crkva (ili njeno opremanje) postavi u 6. stoljeće, odnosno u drugu polovinu toga stoljeća kad je riječ o ambonu. Primjetno je također, da se ova crkva s baptisterijem i njene liturgijske instalacije savršeno uklapaju u uži regionalni kontekst, u kojemu je utjecaj Salone vrlo izražen, što je i posve razumljivo.

Zanimljivo je također da položaj baptisterija ne pripada tzv. *salonitanskom tipu*, iako se najbliže paralele za kapitule iz broda crkve u Bijaćima nalaze na Gradini⁴ i u južnoj apsidi srednjovjekovne crkve Sv. Petra i Mojsija na položaju Šuplja crkva u Solinu. Naposljetku, ova crkva s krstionicom, najvjerojatnije posvećena Sv. Ivanu Krstitelju⁵, smještena je na ostacima rimske vile, te dobro oslikava kršćanstvo u ruralnoj sredini salonitanske dijeceze u 6. stoljeću⁶.

Cjelovito ili u djelovima, na nalazištu je pronađeno deset sarkofaga. Svi pripadaju radionici lokalne proizvodnje. Izrađeni su od vapnenca, vjerojatno izvađenog iz kamenoloma s obližnjeg otoka Brača. Četiri među njima pripadaju regionalnom tipu (poz-

Sarkofazi

⁴ Usp.: R. KAUTSCH, *Kapitellstudien. Beiträge zu einer Geschichte des spätantiken Kapitells im Osten vom vierten bis ins siebente Jahrhundert*. Berlin-Leipzig, 1936, str. 21-22 i T. 4. sl. 30-31 za dva primjera s Gradine, koji su usporedivi s našim br. 32. Autor ih datira u drugu polovinu 6. stoljeća ili kasnije. O crkvi na Gradini vidi A. PITEŠA - J. MARASOVIĆ, Crkva u Gradini, *Starohrvatski Solin*. Split, 1992, str. 131-142. Za tri kapitela bliska onima sa Sv. Marte usp. str. 132, sl. 49 (= sl. 31. kod R. Kautscha), T. XIII i T. XIV (= sl. 30 kod R. Kautscha).

⁵ Usp. B. MIGOTTI, *Ranokršćanska topografija na području između Krke i Cetine*. Zagreb, 1990, str. 11-12.

⁶ Arheološke aspekte ove problematike nedavno je obradilo više autora u: *Alle origini della parrocchia rurale (IV-VIII sec.)*. /Ur. Ph. Pergola/. Citta del Vaticano, 1999.

natom pod nazivom *brački* ili u novije vrijeme *salonitanski*) o kojem su pisali N. Cambi, I. Fisković, Ž. Rapanić te J. Dresken-Weiland⁷. Karakterizira ih križ isklesan po sredini prednje strane sarkofaga. Najviše ih ima u Saloni i u njejoj neposrednoj okolini, kojoj pripada i naš lokalitet, ali su odatle izvoženi po čitavoj provinciji Dalmaciji (Osor, Novalja, Ston, Slano i Čerin) i u Italiju (Ravenna, Grado, Trani, Cerignola, Troia)⁸. Tri tipa od dosad poznatih oblika križeva na tim sarkofazima prisutna su i u Bijaćima:

- urezani latinski križ proširenih hasti, kojemu kraj donje okomite haste dodiruje vrh podnožja, ovdje smješten u glatkom krugu (tip I. prema *Repertorium* II.),

- reljefni križ proširenih hasti prema krajevima i s urezima u smjeru osi, položen na malom podnožju; na jednom od primjeraka iz Bijaća takav križ upisan je u dvostruki vijenac (tip II. prema *Repertorium* II.),

- latinski križ proširenih krajeva hasti koji na sjecištu krakova ima pliticu kružnog oblika (tip III. prema *Repertorium* II.).

Sanduk ovih sarkofaga uvijek stoji na podnožju (*plinta*) istaknutom na prednjoj i dvjema bočnim stranicama. Isto kao i za ukras, utvrđeno je više oblika poklopaca:

- dva su na dvije vode s četiri akroterija na rubovima,
- dva su glatka i bačvasta.

Samo na jednom sačuvan je natpis, tj. dva sukcesivna epitafa: prvi nije kršćanskog karaktera, a drugi jest pa taj ukazuje na ponovnu upotrebu sarkofaga u starokršćansko doba. Sarkofage bez kršćanskih obilježja može se datirati od 2. do 4. stoljeća, dok se za ostale može pretpostaviti da pripadaju 5. i 6. stoljeću. Tome kasnijem vremenu vjerojatno pripada i drugi ukop u sarkofagu s natpisom.

1. Sarkofag s poklopcem (*sl. 1, 1a*)

Inv. br.: A 3180, sanduk, A 3200, poklopac. Antički sarkofag (2.-4.stoljeće?) nanovo upotrijebljen: sanduk sačuvan u cjelini, a poklopac razbijen u više komada pritiskom zida kojim je bio pokriven. U sanduku je bio jedan skelet, koji se vjerojatno može povezati s drugim ukopom.

Materijal: bijeli kredasti vapnenac za sanduk; smolasti vapnenac za poklopac.

Mjere: sanduk: dužina 215 cm, širina 86 cm, visina 71 cm.

Ukras: Na prednjoj strani sanduka je *tabula ansata*, koja je uokvirena dvjema trakama s neravnim vegetabilnim motivom, uklesan je epitaf *Rutiliji Zoni* i njezinoj sestri *Rutiliji Augusti*. Natpis je složen u sedam redova s brojnim ligaturama (MAE, I.1; AE, I. 2; TE, AV i ET, I. 3; NT I. 4, i I. 5), točke između riječi kod I. 1, zatim I. 2 iza ANN, XXI i EIVS, I. 3 iza *positum*; hedera I. 5 iza *Latinae*.

⁷ N. CAMBI, *Sarkofazi na istočnoj jadranskoj obali (III-VII stoljeće n. e.)* doktorska disertacija, strojopis, Zagreb 1975, I. FISKOVIĆ, Salonitanski tip ranokršćanskih sarkofaga, *Arh.Rad.Raspr.*, 12/1996, str. 117-140. - Ž. RAPANIĆ, *Predromaničko doba u Dalmaciji*. Split, 1987, str. 80, 102, osobito str. 113. - J. DRESKEN-WEILAND - G. BOVINI - H. BRANDENBURG, *Repertorium der christlich-antiken Sarkophage, II. Italien mit einem Nachtrag Rom und Ostia, Dalmatien, Museen der Welt*, Mainz, 1998.

⁸ Kartu njihova rasprostiranja vidi kod I. FISKOVIĆ, nav. dj., sl. 4, str. 128.

*Rutiliae Zon(a)e, puell(a)e infelicissim(a)e
quae c uixit ann(is) xxi. Sumptu<s>eius
positum. Et Ruti(li)ae August(a)e sorori
instantia Rutiliorum Zenonis
et Latinae parentum.
Clodius Fortunatus
locum concessit.*

Poklopac sarkofaga na dvije vode nije prvotni poklopac sanduka s kojim je bio nađen; na vrhu bočnih stranica sanduka po sredini su udubljenja od 2 x 3,5 cm s uklesanim kanalom od 8 cm. Udubljenja su ostaci sistema za učvršćivanje klinova metalnih spojeva (poklopac sarkofaga za razliku od sanduka nema isti raspored utora za spajanje, a i vrsta kamena od kojega je načinjen drugačija je). Ipak, poklopac je bio prilagođen nakon naknadnog polaganja tijela, pa se može pretpostaviti da je u toj fazi sa sandukom činio cjelinu. Tom prigodom je bila nanovo uređena i prednja strana sanduka: najprije je bio uklesan natpis i veliki križ, a zatim su mu, u kasnije vrijeme, bila otklesana četiri akroterija na uglovima. Rub je bio ugrubo izravnat šiljatom alatkom. Križu je pri tome bio uništen gornji dio haste, a natpisu desna početna strana. Ove su izmjene najvjerojatnije bile izazvane nekom kasnijom gradnjom, možda izgradnjom ranosrednjovjekovne crkve, premda izvještaji s istraživanja nisu dovoljno jasni. Površina je piketirana.

Na lijevom bočnom zabatu poklopca ugraviran je latinski križ proširenih hasti (dužina 3,5 cm), kojemu nedostaje vrh. Pretpostavljena visina mu je 17 cm a dužina 11 cm. Uz križ je natpis +*Arca Iuliano Pandurio* (Arka = sarkofag *Iuliana Pandurija*). Zadnja tri slova djelomično su sačuvana. Visina slova je 5 cm. Slovo A je polovično sačuvano, a nepravilni krakovi slova V u imenu *Pandurio* sijeku se u bazi.

Mali latinski križ proširenih hasti (širine 3,5 cm) urezan na početku, zatim *arca* za označavanje grobnice, te ime pokojnika u dativu, tipična je za salonitansko područje i nešto je kasnijeg datuma: 5.-6. stoljeće (usp. *Salona. Corpus des inscriptions chrétiennes de Salone*, u pripremi). Tip križa na početku podjednako govori u prilog takvoj dataciji, dakle onoj iz vremena drugog ukopa:

Mjesto nalaza: nađen 1902. godine, ispod jednog zida.

Mjesto čuvanja: Arheološki muzej, dépo, u vrtu iza glavne zgrade.

Literatura: F. BULIĆ, Siculi ed i suoi dintorni (ritrovamenti di epoca romana), *Bull.Dalm.*, 27/1904, str. 60-63.

2. Sarkofag s poklopcem (sl. 2)

Inv. br.: nije identificiran.

Materijal: vapnenac.

Mjere: sanduk, dužina 225 m, širina 74 cm, visina 59 cm, poklopac, dužina 229 cm, visina 49 cm, akroterij 52 x 30 cm. Sanduk je klasična oblika s postoljem lagano izbočenim na prednjoj i bočnim stranama. Poklopac je na dvije vode s četiri akroterija na rubovima.

Ukras: Po sredini prednje strane sanduka je latinski križ proširenih hasti u reljefu s trostrukim urezima na hastama i podnožju, na sjecištu krakova je konkavna plitica sa središnjim ispupčenjem. Križ je visok 49 cm i širok 31 cm, podnožje mu je široko 11 cm, a haste 4 cm; promjer plitice je 14 cm a središnjeg ispupčenja 3 cm.

Uklesani križevi nalaze se i na dužoj bočnoj strani poklopca sarkofaga i to:

- na akroterijima po jedan latinski križ proširenih hasti s kvadratom na sjecištu krakova. Visina lijevoga križa je 18, a širina 10,5 cm i desnoga 21 x 13,5 cm.

- po sredini ruba urezan je mali latinski križ proširenih hasti. Veličina mu je 6 x 3,5 cm.

Ovako ukrašena bočna strana poklopca danas je nelogično okrenuta na suprotnu stranu od ukrašene strane sanduka sarkofaga. Vjerojatno se to dogodilo u vrijeme ponovne upotrebe sarkofaga u 9. stoljeću ili pri istraživanjima 1904. godine.

Datacija: 6. stoljeće, s ponovnom upotrebom u 9. stoljeću za ukop žene. Križ na sanduku ima bliske paralele u Supetru i Osoru (s trostrukim urezima na krajevima).

Mjesto nalaza: pronađen 1904. godine istočno od apside srednjovjekovne crkve.

Mjesto čuvanja: *in situ*, istočno od zida crkve.

Literatura: I. FISKOVIĆ, Starokršćanski sarkofazi s otoka Brača, *Vjesn.Dalm.*, 75/1981, str. 127, n. 83 str. 127-128 i T. XXVII br. 1. - ISTI, Solinski tip, str. 126. - J. DRESKEN WEILAND - G. BOVINI - H. BRANDENBURG, nav. dj., br. 356, str. 115 (bez poklopca!, s križem tipa III i s pliticom na sjecištu krakova, s višestrukim urezima).

3. Četiri ulomka prednje strane sanduka sarkofaga (*sl. 3*)

Inv. br.: E 626.

Materijal: vapnenac.

Mjere: najviša sačuvana visina 55 cm, dužina 46,5 cm, debljina 8 do 10,5 cm. Vrlo loše sačuvan. Ulomci se međusobno spajaju. Stražnja strana piketirana, gornja strana znatno erodirana, otklesani utori.

Ukras: Latinski križ proširenih hasti u reljefu, naglašen uzdužnim urezima, visok 33 cm i širok 24 cm, širina krakova križa 5 cm. Na sjecištu krakova je glatko kvadratno polje. Križ je smješten unutar reljefne kružnice (vanjski dijametar 42 cm).

Mjesto čuvanja: Arheološki muzej.

Literatura: I. FISKOVIĆ, Starokršćanski sarkofazi, str. 113 i T. XXII br. 2b. - Ž. RAPANIĆ, Dva ranosrednjovjekovna sarkofaga iz Splita, *Arh. rad. raspr.*, 8-9/1982, str. 251 br. 6, T. II, sl. 3-4. - *Salona I, Sculpture architecturale*, Rim - Split, 1994, br. X. c. 8, str. 251-252, T. LXXXV (pogrešna klasifikacija - među pločama oltarne ograde, i provenijencija - Bazilika kod *Porta Caesarea*). - I. FISKOVIĆ, Solinski tip, str. 126 i br. 31. - J. DRESKEN WEILAND - G. BOVINI - H. BRANDENBURG, nav. dj., br. 336, str. 112-113 (križ tipa II).

4. Dva spojiva ulomka prednje strane sanduka sarkofaga. (sl. 4.)

Inv. br.: E 627 (=350 B)

Materijal: vapnenac. Površina uništena. Stražnja strana piketirana. Oba su ulomka sa svih strana razbijena.

Mjere: najviša sačuvana visina 35 cm, dužina 78 cm, debljina 8,5 do 10,5 cm.

Ukras: Nepotpun latinski križ proširenih hasti u plitkom reljefu s naglašenim žljebom po sredini i s glatkim kvadratom na sjecištu krakova.

Mjesto čuvanja: Arheološki muzej.

Literatura: *Salona I, Sculpture architecturale*, Rim - Split, 1994, br. X. c. 9, opis str. 252, T. LXXXVI (pogrešna klasifikacija - ploča oltarne ograde i provenijencija - Bazilika kod *Porta Caesarea*).

5. Dva ulomka prednje strane sanduka sarkofaga (sl. 5.)

Inv. br.: E 1090

Materijal: vapnenac.

Mjere i opis: najviša sačuvana visina 43 cm, dužina 106 cm, debljina 12,5 cm. Dva vrlo slabo sačuvana ulomka, pri restauraciji spojena dvama metalnim klinovima. Fuga na spoju je dopunjena sivim cementom. Stražnja strana piketirana, površina dosta uništena i izvorno grubo obrađena.

Ukras: Latinski križ proširenih hasti u reljefu s naglašenim urezima po visini. Najveća sačuvana širina mu je 28,5 cm. Križ je unutar glatke kružnice vanjskog promjera 45 cm. Na sjecištu krakova križa nalazi se jedan ravan kvadrat.

Mjesto čuvanja: Arheološki muzej (dépo).

Literatura: F. BULIĆ, *Siculi ed i suoi dintorni*, str. 63-64. - I. FISKOVIĆ, *Starokršćanski sarkofazi*, str. 113, 114 i 134, T. XXI, 4. - Ž. RAPANIĆ, *Dva ranosrednjovjekovna*, str. 251 br. 7, T. II, sl. 3-4. - *Salona I, Sculpture architecturale*, Rim - Split, 1994, br. X. c. 34, T. LXXXV, opis na str. 260 (pogrešna klasifikacija - ploča oltarne pregrade i provenijencija - nepoznato). - I. FISKOVIĆ, *Solinski tip*, str. 135. - J. DRESKEN WEILAND - G. BOVINI - H. BRANDENBURG, nav. dj., br. 320, str. 111.

6. Sanduk sarkofaga (sl. 6.)

Inv. br.: B 1.

Materijal: vapnenac.

Mjere i opis: dužina 225 cm, širina bez podnožja 74-76 cm, visina 67 cm, dubina unutrašnjeg prostora 51 cm, debljina stranica 11 cm, donje podnožje visoko 10 cm, lagano je izbočeno za 1-1,5 cm, osim na stražnjoj strani. Unutrašnje površine sanduka obrađene su šiljastim dlijetom. Iznutra su i dvije kosine koje su, na spoju bočnih strana s dnom, pri krajevima lagano konkavne. Prednja i bočne plohe su s vanjske strane brižljivije obrađene. Nema ni ukrasa niti natpisa.

Mjesto nalaza: Pronađen 1904. godine u središnjem brodu srednjovjekovne crkve gdje je bio ugrađen u stilobat oltarne ograde.

Mjesto čuvanja: *in situ*, na sjeverno od postojeće kapele uz

srednjovjekovnu crkvu, gdje je bio smješten nakon istraživanja 1967. godine.

Literatura: F. BULIĆ, *Siculi ed i suoi dintorni*, str. 61.

7. Sarkofag u ulomcima

Inv. br.: B 2.

Materijal: vapnenac.

Mjere i opis: sačuvana dužina 113 m, sačuvana širina 63 cm, visina 57 cm, najmanja debljina dna 10 cm, debljina sačuvanih bočnih stranica 9 cm, prednje strane 8-9 cm. Dvije stranice nedostaju (stražnja i bočna lijeva). Visina druge bočne stranice (desne) sačuvana je u potpunosti, razbijena sa stražnje strane. Prednja strana, s dodanim podnožjem visine 9 cm, te izbočenjem od 1,2 cm, razbijena je ukoso, s lijeva na desno. Unutrašnje površine i šupljina sanduka obrađene su šiljastim predmetom. Na spoju bočnih strana s dnom je kosina. Vanjske površine bočne strane vrlo su pažljivo stepenasto obrađene. Lom vanjske strane izbrisao je sve eventualno moguće ukrase ili natpise. Sačuvani su i utori za poklopac na vrhu bočnih stranica (širine 2,5 cm, dubine 1 cm).

Mjesto nalaza: pronađen 1904. godine ugrađen u kružnu bazu tijeska za masline.

Mjesto čuvanja: *in situ*, zapadno od postojeće kapele, gdje je bio smješten nakon istraživanja 1967. godine.

Literatura: neobjavljeno.

8. Dno sanduka u ulomcima

Inv. br.: B 3.

Materijal: vapnenac.

Mjere i opis: širina 68 cm, sačuvana dužina 52 cm, sačuvana visina 36 cm, debljina sačuvane bočne strane 7 cm, debljina svih stranica između 5 i 9 cm, podnožje je visoko 10 cm, s izbočenjem od 1 cm na prednjim i bočnim stranama. Nije preostalo ništa od donjeg dijela lijevog kraja sanduka, koji je razbijen s desna i po vrhu. Dno sanduka i unutrašnje strane obrađene su šiljastim dlijetom. Na spoju bočnih stranica s dnom lagana je kosina. Prednje i bočna lijeva strana obrađene su stepenasto. Obrada je puno brižljivija nego na stražnjoj strani. Lom na prednjoj strani izbrisao je sve moguće ukrase ili natpise.

Mjesto nalaza: otkriven 1904. godine nedaleko od zidića koji je zatvarao parcelu oko crkve na jugozapadu.

Mjesto čuvanja: *in situ*, zapadno od postojeće kapele, gdje je bio smješten nakon istraživanja iz 1967. godine.

Literatura: neobjavljeno.

9. Dva ulomka bačvastog poklopca sarkofaga

Inv. br.: B 4 + B 7.

Materijal: vapnenac.

Mjere i opis: Ulomci se međusobno spajaju. Sačuvana dužina je približno 120 cm, širina 70 cm, visina po sredini 19 -24 cm, a prosječna debljina 13,5 cm. Vrlo erodirani kamen, komadi u koso

razbijeni, otprilike po polovini dužine poklopca. Unutrašnja naglašena šupljina na dvije vode obrađena je šiljastim predmetom, po sredini joj je urezana linija i dvije dijagonale prema uglovima. Vanjska površina je bolje obrade. Unutarnji utor na vodoravnim rubovima ima širinu od 5 cm i visinu od 1,5 cm, zatim ravnu traku prema unutrašnjem dijelu širine 5 cm na dužim i 7 cm na kraćim užim stranama.

Mjesto nalaza: otkriven 1904. godine. Od 1967. dva se komada nalaze blizu kružnog postolja tjeska za masline.

Mjesto čuvanja: *in situ*, zapadno od postojeće kapele, gdje su smješteni nakon istraživanja iz 1967. godine.

Literatura: neobjavljeni.

10. Dva ulomka bačvastog poklopca sarkofaga

Inv. br.: B 5 i 6.

Materijal: vapnenac.

Mjere i opis: Ulomci se međusobno spajaju. Sačuvana dužina im je 134 cm, širina 71 cm, visina 17 cm po sredini i 12 cm na rubovima. Vrlo erodiran, sačuvane su dvije trećine poklopca razbijenog po dužini. Unutrašnja šupljina na stražnjoj strani grubo obrađena šiljastim predmetom, pri dnu zaokružena. Vanjska je površina znatno bolje stepenasto obrađena, gotovo žljebato. Unutrašnji utor na vodoravnim rubovima širok je 5-6 cm i visok 1 cm, zatim traka, ravna prema unutrašnjem dijelu, širine 4 cm.

Mjesto nalaza: Otkriven 1904. godine nedaleko zidića koji je zatvarao parcelu oko crkve, na jugozapadu.

Mjesto čuvanja: *in situ*, zapadno od postojeće kapele, gdje je smješten nakon istraživanja iz 1967. godine.

Literatura: neobjavljeni.

Sačuvano je 12 baza od dva reda stupova koji su crkvu dijelili u tri broda. Pet ih je ostalo na mjestu nalaza uzidano u južni perimetralni zid ranosrednjovjekovne crkve. Riječ je o bazama od vapnenca jednostavno obrađenih: na glatkoj su plinti nad kojom je krupan torus, te jedan manji zaokružen prsten a iznad njega je ravna traka. Na najbolje sačuvanim primjercima su i ostaci glatkog tambura (širina plinte oko 60 cm, promjer donje plohe oko 40 cm). Devet većih ili manjih ulomaka pripada tijelima stupova, kojima je promjer između 35 i 40 cm. Kapiteli, za koje se može pretpostaviti da su pripadali spomenutim stupovima, najslabije su sačuvani. Njihov tip s četiri stilizirana akantova lista vrlo je poseban, a pretstavlja pojednostavljenu imitaciju sličnih kapitela od prokoneškog mramora, koji su nastali u carskim radionicama. Osim tri kapitela koji su ovdje obrađeni, F. Bulić spominje ulomke još dvaju gornjih uglova kapitela od smolastog vapnenca, koje danas nije bilo moguće identificirati u Arheološkome muzeju (inventirani pod br. 341B i 373B).

*Arhitektonska plastika
Baze, stupovi i kapiteli
crkvenih brodova*

11. Baza stupa (*sl. 7.*)

Baza stupa na mjestu u južnoj kolonadi, prva po redu s istoka. Erodirana, svi su uglovi plinte nestali.

Inv. br.: neinventirana.

Materijal: vapnenac.

Mjere: pretpostavljena širina dna baze 58-60 cm; pretpostavljen promjer gornje površine 44 cm; sačuvana visina 27 cm. Kružna udubina po sredini gornje površine 6 cm u promjeru i 5 cm u dubinu. Plinta je visoka 10 cm. Profilacija u vidu kružnog torusa visoka je 9 cm i široka 5 cm, uglati torus visok je 1,5 cm, a širok 1 cm.

Mjesto nalaza i čuvanja: na nalazištu.

Literatura: *Salona II/1, Ecclesiae Dalmatiae*, Rim - Split, 1995, Bijaći, str. 222-224.

12. Baza stupa (sl. 7.)

Baza stupa na mjestu u južnoj kolonadi, druga po redu s istoka.

Inv. br.: neinventirana.

Materijal: vapnenac.

Mjere: pretpostavljena širina ležaja baze 60 cm; pretpostavljen promjer gornje površine 44-45 cm; sačuvana visina 29 cm, zajedno s plintom. Kružno udubljenje u središtu gornje plohe baze ima promjer od 5,5 cm, a duboko je 5 cm. Plinta je visoka 10 cm. Torus je visok 10 cm i širok 5 cm, zatim slijedi jedan manji, 1,5 cm visine, izbočen za 1,5 cm.

Mjesto nalaza i čuvanja: na nalazištu.

Literatura: *Salona II/1, Ecclesiae Dalmatiae*, Rim - Split, 1995, Bijaći, str. 222-224.

13. Baza stupa (sl. 7.)

Baza stupa na mjestu u južnoj kolonadi, treća po redu s istoka.

Inv. br.: neinventirana.

Materijal: vapnenac.

Mjere: pretpostavljena širina dna baze 61 cm; promjer gornje površine 47-48 cm; sačuvana visina 30 cm. Dno kružnog udubljenja na gornjoj plohi baze ima promjer od 5 cm, a duboko je 2,5 cm (toliko je sačuvano!). Plinta je visoka 10 cm. Profilacija sastavljena od jednog oštrog torusa visine 10 cm, širine 5 cm i jednog manjeg, visokog 1,5 cm, izbočenog za 1,5 cm.

Mjesto nalaza i čuvanja: na nalazištu.

Literatura: *Salona II/1, Ecclesiae Dalmatiae*, Rim - Split, 1995, Bijaći, str. 222-224.

14. Baza stupa

Baza stupa na mjestu u južnoj kolonadi, četvrta po redu s istoka.

Inv. br.: neinventirana.

Materijal: vapnenac.

Mjere: pretpostavljena širina dna baze iznosi 61 cm; promjer gornje površine 44 cm; sačuvana visina 28 cm. Dno kružnog udubljenja na gornjoj plohi baze ima 5 cm, a promjer udubine je 2,5 cm (toliko je sačuvano!). Plinta je visoka 10 cm. Profilacija se sastoji od oštrog torusa visokog 9 cm i širokog 5,5 - 6 cm, te manjeg, 2 cm visokog i izbočenog 1,5 cm.

Mjesto nalaza i čuvanja: na nalazištu.

Literatura: Salona II/1, Ecclesiae Dalmatiae, Rim - Split, 1995, Bijaći, str. 222-224.

15. Baza stupa

Baza stupa na mjestu u južnoj kolonadi, peta po redu s istoka. Razbijena u dva komada, bila je ugrađena u jugozapadni ugao bočne prostorije kasnosrednjovjekovne crkve.

Inv. br.: neinventirana.

Materijal: vapnenac.

Mjere: pretpostavljena širina dna baze 60 cm; promjer gornje površine baze 45 cm; sačuvana visina 35 cm. Plinta visine 10 cm. Profilacija sastavljena od torusa visokog 11 cm i širokog 5 cm, te od jednog manjeg, visokog 1,5 cm i izbočenog za 1,5 cm.

Mjesto nalaza i čuvanja: na nalazištu.

Literatura: Salone II/1, Ecclesiae Dalmatiae, Rim - Split, 1995, Bijaći, str. 222-224.

16. Baza stupa

Dobro sačuvana baza stupa, nije na izvornom mjestu u crkvi.

Inv. br.: B 22.

Materijal: vapnenac.

Mjere: dno baze je 62 x 62 cm, promjer gornje površine na koju je nalijegao stup je 45 cm, a visina 35 cm. Kružna udubina u središtu gornje površine baze ima 5-6 cm promjera, a duboka je i 6 cm. Kanal za istjecanje olova, piketiran iznutra. Kvadratna plinta visoka je 10 cm. Profilacija sastavljena od kružnog torusa visine 10 cm, zatim od uglatog torusa visine 1 cm, izbočenog 1,5 cm, slijedi vertikalni umetak, 14 cm visine.

Mjesto čuvanja: *in situ*, sjeverno od postojeće kapele.

Literatura: neobjavljena.

17. Baza stupa (sl. 8.)

Baza stupa, neznatno oštećena, nije na izvornom mjestu.

Inv. br.: B 23.

Materijal: vapnenac.

Mjere: širina dna baze 50 cm; promjer gornje površine 38 cm; potpuna visina 52 cm. Ugao je plinte raskidan, jednim dijelom torusa koji prelazi preko nje. Piketirana kružna udubina, centrirana na gornjoj površini baze, promjera 6 cm i 4,5 cm dubine, s kanalom za istjecanje olova. Plinta je visoka 10 cm. Profilacija sastavljena od kružnog torusa, visokog 8 cm, koji nije kružnog presjeka, već je sljubljen s plintom, slijedi talon od 2 cm, a prethodi mu jedan okomiti umetak od 32 cm visine.

Mjesto čuvanja: na nalazištu (ispred postojeće kapele).

Literatura: neobjavljena.

18. Ulomak baze stupa (sl. 9.)

Ulomak baze stupa, nije na izvornom mjestu.

Inv. br.: B 26.

Materijal: vapnenac.

Mjere: pretpostavljeno dno baze ima 62 x 62 cm; promjer gornje površine baze jest 42 cm; visina 32,5 cm. Tri su ugla plinte

nestala. Torus je razbijen na visini od 13 cm. Centrirano kružno udubljenje ima 5 cm promjera i dubine. Plinta je visoka 10 cm.

Mjesto čuvanja: na nalazištu (sjeverno od postojeće kapele).

Literatura: neobjavljen.

19. Oštećena baza stupa

Oštećena baza stupa, nije na izvornom mjestu.

Inv. br.: B 27?

Materijal: vapnenac.

Mjere: promjer 36 cm; sačuvana visina od 25-26 cm. Sa svih je strana nanovo klesana. Centrirana kvadratna udubina, 5 cm široka, s 4 cm dubine. Početak kanala za istjecanje olova.

Mjesto čuvanja: na nalazištu (sjeverno od postojeće kapele).

Literatura: neobjavljena.

20. Ulomak baze stupa

Ulomak baze, nije na izvornom mjestu.

Inv. br.: nije utvrđen.

Materijal: vapnenac.

Mjere: promjer gornje površine baze 38-40 cm; sačuvana visina 33 cm zajedno s dnom baze. Kružni prsten je visine 13 cm, uglata ploča visine 4 cm, koja je izbočena za 3 cm u odnosu na gore navedeni umetak; plosnat porub visine 1,5 cm i kružni torus visine 5 cm, izbočen za 6 cm u odnosu na kružni prsten.

Mjesto čuvanja: na nalazištu (sjeverno od postojeće kapele).

Literatura: neobjavljen.

21. Ulomak baze stupa

Ulomak baze, nije na izvornom mjestu.

Inv. br.: nije utvrđen.

Materijal: vapnenac.

Mjere: promjer gornjeg dijela ima 39 cm, promjer u donjem dijelu 48 cm; sačuvana visina 62 cm, od toga 12 cm torus, 10 cm talon, preostala 42 cm okomiti dio. Razbijena u donjem dijelu, do plinte, sačuvan je torus i trohilus.

Mjesto čuvanja: na nalazištu (sjeverno od postojeće kapele).

Literatura: neobjavljen.

22. Ulomak baze stupa

Inv. br.: nije utvrđen (nečitak broj 121 B?)

Materijal: porozni vapnenac.

Mjere: sačuvana visina oko 20 cm. Posvuda razbijena, sačuvan jedan dio plinte i profilacije na visini od 20,2 cm, kao i 2 cm gornje površine baze sa sačuvanim malim dijelom kanala za izlivanje olova. Visina plinte iznosi 6 cm, vijenac: torus prilično zaokružen visok 5,5 cm, i izbočen 3,5 cm, iznad je okomita vrpca visoka 1,5 cm i neravna ploča najmanje visine od 4 cm (?).

Mjesto čuvanja: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, dépo kamenih spomenika

Literatura: neobjavljen.

23. Ulomak stupa

Ulomak gornjega dijela stupa.

Inv. br.: B 8.

Materijal: vapnenac.

Mjere: promjer na vrhu 37 cm, sačuvana visina 140 cm. Pravokutna udubina na gornjoj površini baze 6 x 7 cm i 6,5 cm dubine. Profilacija, polazeći od vrha: trougaoni torus od 3 cm, tanka traka od 6 cm i ukošena 3 cm. Kompletna visina astragala 12 cm.

Mjesto čuvanja: na nalazištu (sjeverno od postojeće kapele).

Literatura: neobjavljen.

24. Ulomak stupa

Ulomak donjeg dijela tijela stupa.

Inv. br.: B 9.

Materijal: vapnenac.

Mjere: promjer 35,5 cm na vrhu, sačuvana visina 92 cm. Pravokutna udubina na ravnoj plohi baze od 13 x 7,5 i 6,5 cm dubine, izvorno piketirana i centrirana. Talon visok 11 cm.

Mjesto čuvanja: na nalazištu.

Literatura: neobjavljen.

25. Ulomak stupa

Ulomak donjeg dijela tijela stupa. Sačuvan je vrlo mali dio dna baze. Grubo je obraden.

Inv. br.: B 10.

Materijal: vapnenac.

Mjera: promjer 36 cm na vrhu ulomka, 40 cm u bazi. Sačuvana visina ulomka je 65 cm. Ovalna udubina na dnu 6 x 5 cm, dubine 6 cm. Talon na bazi visok je 11 cm.

Mjesto čuvanja: na nalazištu.

Literatura: neobjavljen.

26. Ulomak stupa

Ulomak tijela stupa. Razbijen i pri vrhu i pri dnu, slabo sačuvan.

Inv. br.: B 11.

Materijal: vapnenac.

Mjere: promjer 36-38 cm, sačuvana visina 70 cm.

Mjesto čuvanja: na nalazištu.

Literatura: neobjavljen.

27. Ulomak stupa

Ulomak tijela stupa, nanovo obraden i upotrijebljen kao prag. Sačuvano dno.

Inv. br.: B 12.

Materijal: vapnenac.

Mjere: promjer 36 cm pri vrhu, 40 cm u visini talona, sačuvana visina 73 cm. Visina talona 11 cm. Metalni klin na dnu dužine 12 cm. Jedna trećina stupa bila je preklesana i upotrijebljena kao prag. Na ostale dvije trećine vidljiva je kružna udubina promjera 6-7 cm i 7 cm dubine.

Mjesto čuvanja: na nalazištu.

Literatura: neobjavljen.

28. Ulomak stupa

Ulomak tijela stupa. Preklesan pri dnu.

Inv. br.: B 13.

Materijal: vapnenac.

Mjere: promjer pri dnu 37 cm, sačuvana visina mu je 160 cm. Kružna udubina na gornjoj površini promjera 3,5 cm i 4 cm dubine.

Mjesto čuvanja: na nalazištu.

Literatura: neobjavljen.

29. Ulomak stupa

Ulomak tijela stupa. Razbijen pri bazi i slomljen na vrhu.

Inv. br.: B 14.

Materijal: vapnenac.

Mjere: promjer 29 cm, sačuvana visina 62 cm.

Mjesto čuvanja: na nalazištu.

Literatura: neobjavljen.

30. Ulomak stupa

Ulomak tijela stupa. Izrazito oštećen.

Inv. br.: B 20.

Materijal: vapnenac.

Mjere: promjer 36-40 cm, sačuvana visina 47 cm.

Mjesto čuvanja: na nalazištu.

Literatura: neobjavljen.

31. Ulomak stupa

Ulomak tijela stupa. Razbijen u bazi i na vrhu.

Inv. br.: B 40.

Materijal: vapnenac.

Mjere: promjer 32 cm, sačuvana visina 58 cm.

Mjesto čuvanja: na nalazištu.

Literatura: neobjavljen.

32. Ulomak kapitela (*sl. 10.*)

Polovično je sačuvan. Stepnaste je obrade s prilično oštećenim reljefom. Na najbolje sačuvanoj strani vidljiv je trag ponovne upotrebe. Visina ulomka je 16 cm i širina 19 cm. Gornja površina je piketirana. Na dnu se nalazi veliko kvadratno piketiranjem oštećeno udubljenje veličine 3,5 x 3,5 cm i 5 cm dubine.

Inv. br.: 272B.

Materijal: vapnenac.

Mjere: sačuvana širina abakusa 48 cm, pretpostavljeni promjer dna 35 cm, visina 42 cm.

Ukras: Kruna od četiri velika bodljikava stilizirana akantova lista, prirasla uz košaru. Po sredini strana košare, na spoju dvadeset i jednog šiljatog vrha lista, stvaraju se naslagani geometrijski motivi: položeni romb, pravokutnik, sa strana konkavan, zatim opet jedan položeni romb (završetci vrhova istog lista spojeni motivom kapljica). Svaki list ima dva središnja rebra, čija se širina smanjuje s 3 na 1,5 cm prema gore. Nema astragala. Abakus je

gladak, klasično profiliran, s jednim središnjim kapljastim 8 cm širokim i 4,5 cm izbočenim pucetom sačuvanim s dvije strane.

Datacija: Tip kapitela 6. stoljeća (druga polovina stoljeća?), usporediv s primjercima iz Gradine u Solinu, koji možda u lokalnom kamenu (shematski) oponašaju mramorne kapitele starokršćanske crkve na položaju Šuplja crkva u Solinu. Geometrijski motivi na spoju listova jasno podsjećaju na *Mask-Akanthus* iz Prokoneza (usp. R. KAUTSCH, *Kapitellstudien. Beiträge zu einer Geschichte des spätantiken Kapitells im Osten vom vierten bis ins siebente Jahrhundert*, Berlin-Leipzig, 1936, str. 53-56).

Mjesto čuvanja: Arheološki muzej (dvorište iza zgrade).

Literatura: F. BULIĆ, *Siculi ed i suoi dintorni*, str. 62.

33. Ulomak kapitela

Ulom donjeg dijela kapitela.

Inv. br.: nije utvrđen.

Materijal: vapnenac.

Mjere: restituirani promjer dna 40 cm, sačuvana visina 10,5 cm, sačuvana širina 41 cm. Dno je obrađeno stepenasto. Moguća je i udubina u sredini.

Ukras: U vrlo plitkom reljefu ukrašen je s četiri stilizirana akantova lista s dubokim rebrima. Vrhovi spojenih listova stvaraju romboidni geometrijski motiv. Isti tip kao i prethodni kapitel.

Mjesto čuvanja: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, dépo kamenih spomenika.

Literatura: neobjavljen.

33. Ulomak kapitela

Donji dio kapitela.

Inv. br.: B 30.

Materijal: vapnenac.

Mjere: promjer donje plohe 39 cm, sačuvana visina 40 cm, sačuvana širina pri vrhu oko 50 cm. Dubina ureza 1 cm. Kosi lom u gornjoj polovini. Stepenaste je obrade, osim na gornjoj plohi koja je piketirana. Na donjoj plohi nalazi se oštećena kružna udubina promjera 5,5 cm i 4 cm dubine.

Ukras: Na jedinoj strani koja je sačuvana, ostatak je donjeg dijela duboko urezanog stiliziranog akantova lista s tri točke, desno je središnja linija istog lista. Treća točka okrajka lista savija se prema toj centranjoj liniji te tako stvara motiv kapljice, kao na *Mask-Akanthus* iz Prokoneza, usp. gore. Isti tip kao prethodni.

Mjesto čuvanja: na nalazištu (blizu postojeće kapele).

Literatura: neobjavljen.

U katalogu su obrađeni ostaci triju pragova. Postoje još dva ili tri praga, poznata iz kataloga (109 B, 238 B i C 25?) za koje se ne može utvrditi pripadaju li starokršćanskoj crkvi ili baptisteriju. Prvi prag pripadao je glavnom ulazu, vratima s dva krila, koja su se nalazila po sredini zapadne fasade crkve, a druga dva pripadaju vratima s po jednim krilom.

Pragovi

35. Prag dvokrilnih vratiju

Znatno je oštećen.

Inv. br.: B 19.

Materijal: vapnenac.

Mjere: dužina 118 cm, debljina 34 cm, visina 30 cm.

Mjesto čuvanja: na nalazištu.

Literatura: neobjavljen.

36. Prag jednokrilnih vratiju

Razbijen s prednje (vanjske) strane, vanjski izbočeni rub znatno uništen. Donja ploha piketirana.

Inv. br.: B 35.

Materijal: vapnenac.

Mjere: dužina 92 cm, debljina 35 cm, visina po sredini 26 cm. Vanjski izbočeni rub je za 4,5 cm povišen u odnosu na pretpostavljeni pod. Uz to uzvišenje je žljeb koji ne funkcionira s pragom. Dubok je 6 cm, a širok 3 cm. Utor za umetanje krila vratiju i šarke je širok 8 cm i dubok 2-4 cm. Promjer rupe za šarke je 7 cm i dubina 6 cm.

Mjesto čuvanja: na nalazištu.

Literatura: neobjavljen.

37. Ulomak praga

Ulomak praga vratiju s jednim krilom.

Inv. br.: B 36.

Materijal: vapnenac.

Mjere: sačuvana dužina 64 cm, debljina 46 cm, visina 24 cm. Vanjski izbočeni rub širok 8 cm i visok 2-5 cm. Utor je širok 4-5 cm. Rupa za umetanje šarke ima promjer od 4 cm, a nalazi se na 9 cm od bočnog izbočenja predviđenog za uzvišenje od 4,5 cm dubine u odnosu na sredinu praga. Stepunica s uništenim izbočenim rubom visine 7,5 cm. Grubo je obrađen (nešto bolje sprijeda), lijeva strana mu je razbijena.

Mjesto čuvanja: na nalazištu.

Literatura: neobjavljen.

*Elementi prozora
Prozorski stupići i tranzene*

Starokršćanska crkva u Bijačima bila je osvijetljena kroz niz otvora i najmanje dvije bifore ili jedne trifore (dvama prozorskim stupićima iz ovog kataloga treba dodati i impost 201 B iz Buličeva kataloga). Jednostavni prozori ili višestruki otvori bili su zatvoreni tranzenama, koje dokazuju četiri ulomka četiriju različitih perforiranih ploča, dok se u katalogu istraživanja s početka 20. stoljeća nalazi još šest drugih dijelova. Oni, pak, pripadaju drugim rešetkama; jedna je jednostavna, jedna nepravilna, jedna s kombinacijom prva dva tipa, te dvije tranzene s motivom ljustaka

38. Prozorski stupić (*sl. 11.*)

Prozorski stupić, ponovo upotrijebljen u srednjem vijeku, u istoj namjeni nakon što je bio preklesan i na njemu urezan natpis. Na gornjoj površini su tragovi piketiranja. U sredini se nalazi pravokutna udubina od 10 x 6 cm duboka 7 cm. Prednja strana i bočni desni rub obrađeni su stepenasto, nešto malo grublje. Na bočnom desnom rubu dvije su starije udubine za prozorsku

rešetku iz starokršćanske faze korištenja. Razmaknute su 27 cm. Veličina gornje je 3 x 7 cm i dubina 4 cm i donje 3,5 x 5,5 cm i dubina 3 cm. Naknadno obrađen za istu funkciju, ali ovaj put oktogonalnom u presjeku s promjerom od 12 cm mjereći od vrha (dio na vrhu zadržava pravokutan presjek). Površine su nejednake širine; s desna je 17 cm, s lijeva 14 cm, a ostale su između 9 i 10 cm širine. Odrezane plohe bile su obrađene ravnim dljetom. Baza je bila jednako obrađena kao i vrh.

Inv. br.: 339B (tragovi nečitkog broja pisanog bojom BIH 9?), nanovo upisan u inventar 1992. godine pod brojem S 31.

Materijal: vapnenac.

Mjere: potpuna visina 1,16 m; širina 23 cm; debljina 29-30 cm.

Ukras: Latinski križ s trokutasto raširenim krajevima krakova urezan prilikom naknadne upotrebe, 87 cm visok i 9 cm širok, donji krak je znatno produžen i dodatno ornamentiran trokutas-tim proširenjima, kao da stoji na stalku. Natpis na vrhu prednje strane iznad križa *S(anctus) Geor(gius)* naknadno urezan (nakon ponovne obrade). Nepravilna slova, visoka 3-4 cm: G je oblo, E uncijalno, O sa tri čvorića.

Datacija: 6. stoljeće, naknadna upotreba u 11.-12. stoljeću.

Mjesto čuvanja: Arheološki muzej (lapidarij).

Literatura: *Salona I, Sculpture architecturale*, Rim - Split, 1994, T. XCIX. - M. P. FLECHE MOURGUES - P. CHEVALIER - A. PITEŠA, Catalogue des sculptures du haut Moyen-Age du Musée archéologique de Split, I, *Vjesn.Dalm.*, 85/1993, str. 257 (br. VII.1).

39. Prozorski stupić (sl. 12.)

Stup prozorskog križa, ponovno upotrijebljen kao konzola u ranom srednjem vijeku, nakon što je bio u potpunosti preklasan.

Inv. br.: S 74.

Materijal: vapnenac.

Opis predromaničke konzole nije predmet ovog kataloga. Od prvotnog stanja sačuvalo se nekoliko kvadratnih centimetara jedne bočne strane (stražnja ploha u naknadnoj upotrebi) i prednje strane stupića prozorskog križa, koja je postala bočna desna strana konzole. Prepoznaje se još uvijek na posljednjoj navedenoj strani fina, stepenasta obrada površine i sjecište krakova križa, najvjerojatnije latinskog, urezanog nešto dublje.

Mjere: sačuvana visina izvornog stupića 34 cm; širina 15 cm; debljina 18 cm.

Datacija: 6. stoljeće, druga upotreba u 9. stoljeću.

Mjesto čuvanja: Arheološki muzej (lapidarij).

Literatura: *Salona I, Sculpture architecturale*, Rim - Split, 1994, T. XCIX. - M. P. FLECHE MOURGUES - P. CHEVALIER - A. PITEŠA, nav. dj., str. 258 (br. VII. 3).

40. Prozorski stupić (sl. 13.)

Inv. br.: 108 B, nanovo numeriran E 809.

Cjelovit, lagano trapezoidne forme (sužava se prema vrhu), vrlo erodiran. Površina obrađena stepenasto. Pri vrhu vrlo jednostavna profilacija: jedna široka, glatka traka, zatim nepravilna traka koja se sužava, ispod žljeb trokutastog presjeka opasuje široku

glatku traku. Veliki latinski križ proširenih hasti u reljefu na prednjoj strani (visina 75 cm, širina 14,5 cm).

Materijal: vapnenac.

Mjere: presjek 17-19 x 28-32 cm; visina 92 cm.

Datacija: 6. stoljeće.

Mjesto čuvanja: Arheološki muzej (lapidarij).

Literatura: F. BULIĆ, *Siculi ed i suoi dintorni*, str. 63. - *Salona I, Sculpture architecturale*, Rim - Split, 1994, br. III, b 6, str. 24 i T. XII.

41. Ulomak tranzene

Neppravilna rešetka sačinjena od glatkih traka širine 4,5 cm. Žljeb trokutastog presjeka uokviruje rub. Dobro je obrađena i izglađena po površini. Perforacije (3,5 x 4 cm) su pravilne i precizno izvedene. Stražnja strana gruba i neobrađena.

Inv. br.: 178B.

Materijal: vapnenac.

Mjere: 15,5 x 9 cm sačuvanih; debljina ukrašenog polja 4,2 x 4,5 cm; debljina na početku okvira 5 cm.

Mjesto čuvanja: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, dépo kamenih spomenika.

Literatura: neobjavljen.

42. Ulomak tranzene (sl. 14.)

Motiv ljsuke u nizu, naglašen po sredini urezanim žljebom. Na spoju ljsaka, nalazi se pravokutnik. Širina trake 2,8 cm, a na strani koja nosi ukras širi se do 5,5 cm prema centru. Pretpostavljeni otvor je 16 cm u promjeru i 14 cm visine. Sastoji se od jedne ljsuke i početka dviju drugih. Fina stepenasta obrada na ukrašenoj strani i na unutrašnjoj strani otvora. Stražnja strana obrađena dljetom, nešto krupnije.

Inv. br.: 199B.

Materijal: vapnenac.

Mjere: 15,5 x 18,5 cm, sačuvanih; debljina 11 cm.

Mjesto čuvanja: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, dépo kamenih spomenika.

Literatura: neobjavljen.

43. Ulomak tranzene

Kombinirana rešetka, pravocrtna i neravna s glatkim trakama, širokim 3,5 cm. Slomljena sa svih strana. Prednja i stražnja strana su stepenasto obrađene, žljeb je stepenast i nepravilan.

Inv. br.: 326B.

Materijal: vapnenac.

Mjere: 17,5 x 10 cm sačuvanih; debljina 7,6 cm.

Mjesto čuvanja: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, dépo kamenih spomenika.

Literatura: neobjavljen.

44. Ulomak tranzene (sl. 15.)

Ulomak razbijen s tri strane. Ima oblik slova "T" (širina hasti

“T” = 7,5-8 cm). Jednostavna rešetka naglašena jednim žljebom. Udubine su pravilno obrađene, gornji dio “T” je obrađen piketom.

Ukras: Na stražnjoj strani profilirana traka na 5,5 cm visine, izbočena za 0,8 cm, glatke površine. Na prednjoj strani, dvije trake na visini od 5,5 cm (4 i zatim 1,5 cm), ukrašena površina nije naglašena. Hasta nosi motiv koji nije u potpunosti u sredini rešetke ili križa, naglašen urezom širine 1,5 cm, završava se graviranim proširenjem širine 9 cm.

Inv. br.: nečitko 22?B (?)

Materijal: vapnenac.

Mjere: 17 x 15,5 cm sačuvanih; debljina 7,2 do 9 cm;

Mjesto čuvanja: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, dépo kamenih spomenika.

Literatura: neobjavljen.

Od jednog oltara sačuvane su tri baze i jedan ulomak mramornog stupića. Kao i u gore navedenim slučajevima valja citirati i elemente spomenute u Bulićevu katalogu: tri ulomka jedne mramorne menze (105B a-b i 168B), četvrtinu baze stupića (364B) i pet ili šest komada glatkog tijela mramornog stupića (138B, 158B, 170B, 172B i možda 427B) promjera 11-13 cm. Oltar je, kao u većini crkava toga doba, bio načinjen od jedne ravne profilirane ploče položene na četiri stupića, obično izrađena od istog materijala.

U prvom katalogu i u onom iz 1967. godine zbilježen je ulomak nekog drugog oltara izrađenog od vapnenca, od kojeg je pronađen komad profilirane ploče (C43), jedan ulomak glatkog i vrlo jednostavnog kapitela (C26) i dva komada tijela stupića (210B i 219B).

Treba još spomenuti i napomenu u Bulićevu katalogu o postojanju više komada stupova izrađenih od bijelog mramora, promjera oko 21-23 cm, koji su preveliki da bi pripadali oltarnoj ogradi, pa se čini da indiciraju postojanje ciborija iznad oltara u crkvi u Bijaćima (11 ulomaka glatkih tijela stupova, jedan ulomak s križem u reljefu, dva komada profiliranog vrha stupova spominje Bulić u *Bull.Dalm.*, 27/1904, str. 62). Poznate su i tri baze jednakog modula, ali od vapnenca. Broj ulomaka mogao bi ukazivati i na moguća dva ciborija, jednog iznad oltara, te drugog iznad križnog krsnog zdenca.

45. Baza stupića oltara

Baza stupića oltara. Sačuvana jedna trećina.

Inv. br.: nije identificiran.

Materijal: bijeli mramor?

Mjere: promjer u gornjem dijelu 12 cm, sačuvana visina 13 cm, pretpostavljena visina plinte 4 cm. Razbijena pri vrhu, sačuvan je samo mali dio gornje plohe, plinta je također razbijena. Profilacija se sastoji od dva torusa na četvrtini kruga, svakih 2-1,5 cm visine jedan torus, malo spljošten od 2 cm, jedan rubić od 1 cm, te zadnji torus od 3 cm. U središtu donje plohe nalazi se kvadratni utor sa stranicama 2 x 2 cm i dubinom od 3 cm.

Elementi liturgijskog namještaja Oltar

Mjesto čuvanja: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, dépo kamenih spomenika.

Literatura: neobjavljena.

46. Baza stupića

Baza stupića oltara uglačane površine. Donja ploha je obrađena šiljatim dljetom.

Inv. br.: nije identificiran.

Materijal: bijeli kristalizirani mramor.

Mjere: donja ploha 13 x 12,5 cm, sačuvana visina 11,3 cm, promjer u višem dijelu 11 cm. Plinta je visoka 5,8 cm. Spljoštena profilacija, vrlo oštećena, fine obrade, sastavljena od tri trake na 5,5 cm sveukupne visine. Prva na 2,5 cm visine, druga 1,8 cm i treća nije u potpunosti sačuvana.

Mjesto čuvanja: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, dépo kamenih spomenika.

Literatura: neobjavljena.

47. Baza stupića

Ulomak baze stupića oltara polirane površine. Sačuvan je jedan ugao plinte i početak profilacije, dno skotije je obrađena stepenasto.

Inv. br.: C 65.

Materijal: bijeli kristalni mramor.

Mjere: sačuvana širina 7 cm, sačuvana visina 7,5 cm, sačuvan promjer 5,5 cm. Plinta je visoka 4 cm, slijedi torus, linija vrlo slaba, početak dna jedne skotije, prilično plosnate (atički tip).

Mjesto čuvanja: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, dépo kamenih spomenika.

Literatura: neobjavljena.

48. Oltarni stupić

Tijelo stupića oltara. Prelomljen pri vrhu i pri dnu.

Inv. br.: nije identificiran (226?).

Materijal: vapnenac (ili bijeli mramor?).

Mjere: promjer 8,4 cm, sačuvana visina 16,5 cm.

Mjesto čuvanja: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, dépo kamenih spomenika.

Literatura: neobjavljen.

Kancelum (oltarna ograda)

Starokršćanska crkva je imala visoku oltarnu ogradu s elementima isklesanim od vapnenca. Ovdje katalogizirana tri monolitna pilastra nisu jedini njeni dijelovi pronađeni prigodom istraživanja. Stari katalozi, naime, potvrđuju postojanje još triju ulomaka pilas-tra (376B i C12), ulomke sedam stupića nepoznatog promjera, te dva ostatka ploča oltarne ograde (227B i 377B). Kapiteli su jednostavni, oblikovani od četiri glatka lista. Slaba sačuvanost i velika fragmentarnost ovih ostataka, kao i ponovna upotreba pojedinih komada, vjerojatno su posljedica zamjene prvotne ograde u 7. stoljeću⁹.

⁹ T. BURIC, Posljednji salonitanski klesari. Geneza predromaničke skulpture splitsko-trogirskog područja, *Vjesn.Dalm.*, 85/1992, str. 177-197.

49. Ulomak stupića

Ulomak tijela stupića oltarne ograde. Razbijen sa svih strana. Nosi stepeničastu obradu, prilično finu. Možda se može povezati s tijelom stupa 108 b *infra* pa bi ovaj komad mogao biti dostatan za rekonstrukciju čitava stupića.

Inv. br.: neprepoznatljiv (slabo čitljivo: 108?).

Materijal: vapnenac.

Mjere: promjer 16 cm, sačuvana visina 13 cm.

Mjesto čuvanja: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, dépo kamenih spomenika.

Literatura: neobjavljen.

50. Ulomak stupića

Ulomak stupića oltarne ograde. Tijelo mu je kvadratičnog presjeka, naknadno doradeno s desne bočne strane. Po jedan uklesani žlijeb s dviju strana označava početak baze stupića koji ima plintu visoku 3,5 cm. Stilizirana jonska baza: dno joj je obrađeno zubačom, glatko tijelo stupića izlazi iz donjeg torusa i okrugla ploča (*scotia*), te dvije ravne trake. Stupić je nepravilan, lagano ovalan. Visina profilacije jest 10,5 cm na lijevoj bočnoj strani, dok na doradenoj strani iznosi 11 cm. Na stražnjoj strani, po sredini, jedno je pravokutno udubljenje na spoju tijela i baze stupića veličine 3 x 2,5 cm i 2,8 cm dubine, naknadno oštećeno.

Inv. br.: neprepoznatljiv ? (slabo čitljivo 91?)

Materijal: vapnenac.

Dimenzije: 24 x 24 cm izvorno, a nakon druge obrade 21 x 22 nakon. Sačuvana visina je 26,5 cm, promjer baze 22 - 23 cm.

Mjesto čuvanja: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, dépo kamenih spomenika.

Literatura: neobjavljen.

51. Ulomak stupića (*sl. 16.*)

Tijelo stupića preoblikovano u prag za vrata široka 70 cm. Ponovnom upotrebom obrađen je u donjem dijelu i razbijen pri vrhu: nedostaje stražnji desni ugao. Nekoliko je brazgotina na krajevima. U cjelini ima stepeničastu obradu. Po sredini gornje plohe nalazi se veliko udubljenje (10 x 10 cm; 8 cm dubine), dno je piketirano. Na desnoj strani 8 cm od vrha još je jedno udubljenje (veličine 3,5 x 2,5 cm, dubine 2,5 cm). Na razini rupe za šarku također su vidljivi tragovi ponovne upotrebe (piketani kanalić širok od 3,5-4 cm do 12,5 cm).

Ukras: na prednjoj strani je necjelovito sačuvan veliki latinski križ proširenih hasti (oštećen preklesavanjem pri ponovnoj upotrebi). Sačuvana visina mu je 81 cm, širina 19,5 cm, širina ureza hasti 7,5 cm, širina ureza koji formira hastu 2 cm, dubina ureza 1 cm.

Inv. br.: 107 B (ostatak oznake BIH starog inventara), nanovo numeriran E 810.

Materijal: vapnenac.

Mjere: presjek 23,5 x 23,5 cm; visina 91 cm. Kružno umetnuće šarke nalazi se na donjem kraju (prvobitnog stupića) i mjeri 7 cm u promjeru.

Mjesto čuvanja: Arheološki muzej (lapidarij).

Literatura: F. BULIĆ, *Siculi ed i suoi dintorni*, str. 63, (pretpostavlja da je riječ o pragu iz 9. stoljeća, naknadno prerađenom u pilastar).

Ambon

Za rekonstrukciju šesterostraničnog ambona s jednim stubištem postoje samo dvije ploče ograde, visoke 1 m i široke 52,5 cm u najširem dijelu, koje su se nalazile s obje strane prilaznog stubišta. Pretpostavljeni unutrašnji promjer platforme iznosi 90 cm.

Ograda ambona bila je sastavljena od pet ploča, kojima su dva ruba bila koso klesana. Vrlo je jednostavno ukrašen. Po sredini svake ploče je urezani križ proširenih hasti nejednake dubine.

Prilazno je stubište zauzimalo šestu stranicu heksagona (najvjerojatnije onu okrenutu prema istoku, prema svetištu) kao što je slučaj na Marusincu i možda na Manastirinama. Ovakav prilaz mogao je omogućiti da se konstrukcija prisloni na jedan od stupova sjeverne kolonade, mada nema tragova koji bi mogli potvrditi ovu pretpostavku. Na Manastirinama su pronađene tri monolitne stube uskog stubišta koje nisu imale bočnu ogradu. Visina povišenja morala je biti najmanje između 70 i 80 cm¹⁰.

Ovaj je oblik ambona raširen na području Salone i srednje Dalmacije (u samoj Saloni: na Kapljuču¹¹, Marusincu¹² i Manastirinama¹³ u Klapavici, zatim u Lovrečini na Braču (?), u Mokrom polju kod Knina i u Kašiću Banjevačkom kod Šibenika. U Marusincu i Manastirinama ambon je bio istovremen s kasnijom *soleom*, s općenito prihvaćenom datacijom u sam kraj 6. stoljeća.

Treba napomenuti i da ponovna upotreba ploča ograde ambona za ploča kasnijeg poda, ima paralele i na Marusincu (u predvorju južne crkve) i na Manastirinama (u apsidi) - čini se u 7. stoljeću.

52. Ploča ograde stubišta ambona (sl. 17.)

Ploča ograde heksagonalne platforme ambona uz prilazno stubište na desnoj strani. Gornji desni kut je razbijen. Vrlo je fine stepeničaste obrade, no izlizana je jer je vjerojatno bila korištena kao ploča poda. Na gornjem dijelu ploče jedna je kružna rupa promjera 5 cm i dubine 2,3 cm. Na dnu je piketirana. Donja ploha je obrađena dlijetom (prvih 2-3 cm), a dalje ima stepeničastu obradu. Po sredini se nalazi veliko udubljenje od 5 x 2 cm i 4,2 cm dubine, koje je bilo oštećeno. Stražnja strana je grubo obrađena a ima i tragova sivkaste žbuke koja je vjerojatno ostatak kasnije upotrebe kao ploče poda. Na gornjoj plohi, na lijevoj

¹⁰ U slučaju monolitnog stubišta iz Manastirina, tri stube od 50 cm s vjerojatno još jednom (ta bi bila posljednja) vode na platformu ambona. No, moglo bi se pretpostaviti postojanje još jednog višeg stubišta, sastavljenog od više komada.

¹¹ *Recherches a Salone*, I, Copenhagen, 1928, str. 88-89, crtež i presjek sl. 39/5, rekonstrukcija sl. 80. - *Salona I, Sculpture architecturale*, Rim - Split, 1994, br. VIII, 5-10, str. 189-191 i T. LXVI.

¹² E. DYGGE, *Forschungen in Salona*, III, Wien, 1939, str. 41-42 i sl. VII, F1 - F6. - *Salona I, Sculpture architecturale*, Rim - Split, 1994, br. VIII, 2-4, str. 187-188 i T. LXVI.

¹³ Usp. *Salona III, Manastirine*, Rim - Split, 2000, str. 352-354.

strani, nalazi se još jedno udubljenje veličine 8,5 x 1,5 cm i 0,7 do 2 cm dubine, koje je bilo predviđeno za metalnu spojnicu. Ovakvo jedinstveno rješenje dopušta mogućnost zamjene desne ploče pristupnog stubišta na platformu.

Ukras: Središnja pravokutna ploča (vanjske mjere ukrašenog polja 25 x 81 cm, unutarnje 21,5 x 77 cm) uokvirena neravnom jednostavnom uvučenom trakom širokom 1,8-2 cm. Po sredini ploče je isklesan latinski križ proširenih hasti (visina mu je 73 cm, širina 19,5 cm, širina proširenja na hastama 11 cm, širina haste 3 cm, reljef visok 2-3 mm). Jednako je ukrašena i s lijeve strane (visina ukrasa 81 cm, pretpostavljena širina 13 cm). Nedostatak ukrasa na desnoj strani možda označava rub prilaza ambonu.

Inv. br.: 367 B.

Materijal: vapnenac.

Mjere: visina 100 cm, najveća širina 52 cm (središnja ploča od 37 cm, lijeva 8 cm, desna 8,5 cm), debljina 10-13,2 cm, bočni desni presjek 8,5-11 cm na gornjem dijelu).

Datacija: 6 stoljeće.

Mjesto čuvanja: Arheološki muzej (lapidarij - moguća je rekonstrukcija ambona sa slijedećim kat. brojem i dvijema gipsanim kopijama istih komada).

Literatura: E. DYGGVE, *Forschungen in Salona*. III, Wien, 1939, sl. 45/1, str. 33. - *Salona II/1, Ecclesiae Dalmatiae*, Rim - Split, 1995, Biaći, str. 222-224 i rekonstrukcija *Salona II/2*, sl. 1 str. 155, tekst str. 153-154.

53. Ulomci ploče ograde platforme ambona (sl. 18.)

Tri ulomka ogradne ploče platforme istoga ambona uz pristupno stubište s lijeve strane koji se međusobno spajaju. Stepeničasto obrađena, stražnja strana piketana i oštećena. Donji lijevi ugao je razbijen. Donja ploha ploče, debljine 13 cm, također je stepeničasto obrađena. Po sredini je pravokutno udubljenje dimenzija 1,5 x 5 cm i 4,8 cm dubine, oštećeno, kao i na drugoj ploči, piketano u dnu. Gornji lijevi ugao je razbijen, s desne strane je oštećena udubina koja je služila za umetanje metalne spojnice dužine 7 cm. Kao i u prethodnom slučaju ovakav način učvršćivanja dopušta mogućnost zamjene ploče na platformi, lijevo od pristupnog stubišta.

Ukras: Središnja pravokutna ploča, viša od prethodne (vanjske dimenzije 25,5 x 85 cm, unutarnje 21,5 x 81,5 cm) također je uokvirena nepravilnom povučenom trakom, širokom 2 cm. Središnji dio ispunjen je velikim latinskim križem proširenih hasti, neujednačene reljefnosti. Piketiran je po površini. Visina mu je 73,5 cm, a širina 18 cm (najveća širina proširenja hasti 12 cm, širina haste 3 cm, reljef uzdignut 4-5 mm). Na desnoj plohi je površina pripremljena za ukras. Ploha je, međutim, ostala glatka (veličina joj je 85 x 6,70 cm). Uz rub je nepravilno uklesan žlijeb trokutasta presjeka. Na lijevoj plohi, na mjestu očekivanog ukrasa, krupno je piketirana površina 84-85 x 4,25 cm, a potom, na krajnjem lijevom rubu, ponovo je glatka površina. Ovdje se sigurno radi o drugom rubnom dijelu pristupa ambonu.

Inv. br.: 393 B.

Materijal: vapnenac.

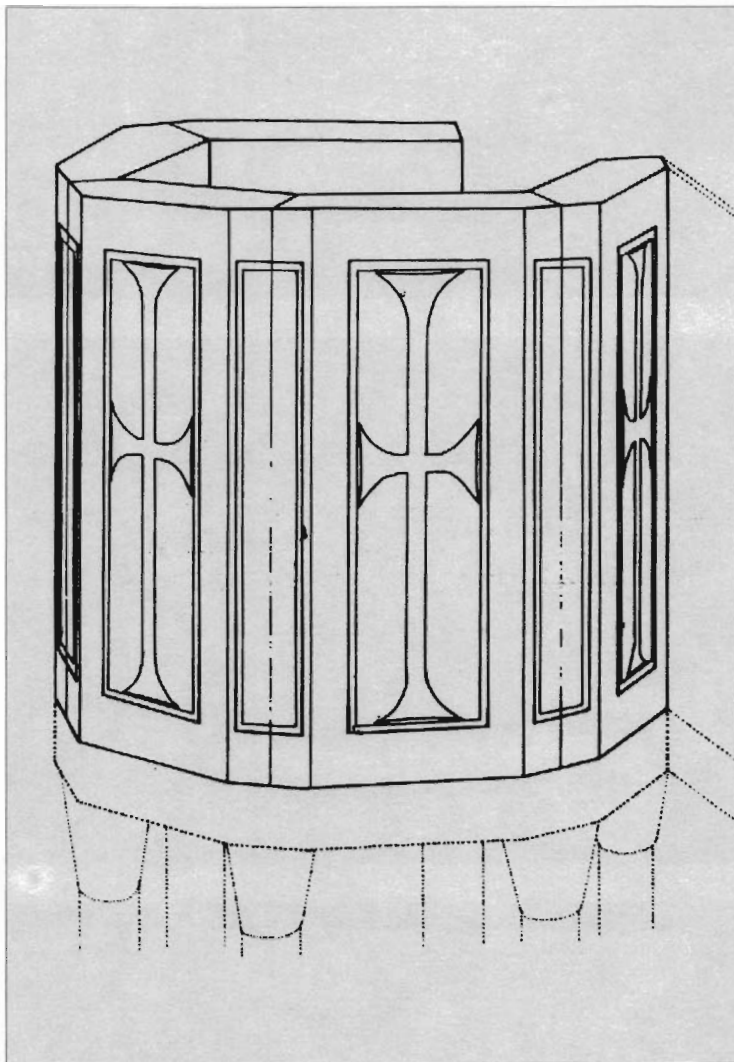
Mjere: visina 1 m, najveća širina 52,5 cm (36,5 cm središnje plohe, te po 9 cm za bočne plohe, lijevu i desnu), debljina 10-13 cm, bočni desni dio 8-11 cm (pri vrhu).

Datacija: 6. stoljeće.

Mjesto čuvanja: Arheološki muzej (lapidarij).

Literatura: *Salona II/1, Ecclesiae Dalmatiae*, Rim - Split, 1995, Bijaći, str. 222-224.

*Prijedlog rekonstrukcije
starokršćanskog ambona
iz crkve Sv. Marte.*

Sl. 1a.

Sl. 1.

Sl. 2.

Sl. 3.

Sl. 4.

Sl. 5.

Sl. 6.

Sl. 7.

Sl. 8.

Sl. 9.

Sl. 13.

Sl. 15.

Sl. 16.

Sl. 17.

Sl. 18.

*Remains of the
Paleo-Christian Sculpture
in the St. Martha's
Church of Bijaći
Summary*

The sculpture presented in this catalogue are the paleo-Christian stone church fixtures discovered in the course of the two research campaigns at the locality of St. Martha (Sv. Marta) in Bijaći. The first one, headed by F. Bulić, was performed by the Croatian Society for Exploring the National History of Split (Hrvatsko društvo za istraživanje domaće povijesti u Spljetu) The then excavated artefacts are situated at the very locality or are kept in the depot and the lapidarium of the Archaeological Museum of Split. All of them were listed between 1902 and 1905 in the Museum's Inventory B, however, marks of this first inventorying have been preserved in traces only. If accompanied with the mark BIH (the Bihac Collection), the preserved numbers and letters are written in red paint. Several fragments from this site have been re-inventoried in the last twenty years and make parts of the Inventory E or S, which explains the multiple inventory references. The exception is a sarcophagus entered in the Museum's Inventory A.

During the second stage of the excavations, headed by Dušan Jelovina and Dasen Vrsalović, from 1967 to 1969, a large number of paleo-Christian fragments were found, too, some of them still at the site and some, mostly smaller and better preserved ones, taken to the Croatian Archaeological Monuments Museum (Muzej hrvatskih arheoloških spomenika) at Split. Presently, they are stored in the Museum's depot. It is to be underlined here that the Jelovina's and Vrsalović's field inventories record and catalogue all artefacts they found at the site during the excavations, including those already inventoried at the Bulić's time.

This catalogue records all paleo-Christian artefacts from the site, regardless of where they are now: at the site in Bijaći, in the Archaeological Museum at Split, or in the Croatian Archaeological Monuments Museum at Split. Sometimes, it was hard to determine whether, for instance, a column fragment in the Bulić's inventory is Roman, paleo-Christian or early-medieval, the data sometimes even lacking the dimensions that could enable a more precise classification. Nevertheless, the collected material still enables creation of an acceptable image of the decorations and fixtures from the paleo-Christian church with baptistery, surrounded with burials in sarcophaguses. All the preserved fragments have been classified into two groups:

- architectural elements (thresholds, window columns, imposts, window latticeworks, bases, shafts and capitals of the vessel colonnades);
- liturgical elements (altar and auxiliary table, altar or baptistery font ciborium, high cancellum and ambo).

Eventually, the entire material proved sufficient to date the construction of the church (or its equipping) to the 6th century, or the second half of the 6th century for the ambo. It is noticed too that the church with its baptistery and liturgical fixtures fit perfectly the closer regional context, powerfully influenced by Salona, which is perfectly understandable.

It is also interesting to notice that the location of the baptistery is not of the so called Salonitan type, although the closest parallels

of capitals from the church in Bijaći are at Gradina and in the southern apse of the medieval church of Ss. Peter and Moses of Solin. Finally, this church and baptistery, most probably dedicated to St. John the Baptist, are built on top of the remains of a Roman villa, and finely depict the Christianity in the rural community of the Salonitan diocese in the 6th century.